

Görüşler / *Opinion Papers*

Ulusal Akademik Ağ ve Bilgi Merkezi-ULAKBİM

Turkish National Academic Network and Information Center

Serpil Yetgin*

Öz

TÜBİTAK'a bağlı olarak 1996 yılında kurulan ULAKBİM, UlakNet ve Cahit Arf Bilgi Merkezi olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Merkezin amacı; Türkiye'deki üniversite ve araştırma kurumlarını birbirlerine ve uluslararası bilgi ağlarına bağlayan sistemi kurarak işletmek; araştırmacıların gereksinim duydukları bilimsel bilgi ve belgeye erişimlerini sağlamak; ülke içerisinde üretilen bilgiyi kendi olanakları veya işbirliği yoluyla derleyerek erişime hazır veri tabanları geliştirmektir.

Anahtar sözcükler: ULAKBİM, UlakNet, Bilgi merkezleri, Ulusal bilgi merkezleri.

Abstract

ULAKBİM was founded in 1996 as an institute of TUBİTAK. ULAKBİM has two departments, being those of "UlakNet" and "Cahit Arf Information Center". The purpose of ULAKBİM is to establish and manage the system, which would connect the universities and research institutions to international information highways, to provide the researchers with required scientific information and documents, to collect the nationwide produced knowledge and information, either through own or collaborative efforts, in order to develop databases for effective retrieval.

Keywords: ULAKBİM, UlakNet, Information centers, National Information Centers.

*Kütüphaneci; ULAKBİM Cahit Arf Bilgi Merkezi, ULAKBİM 06539 Bilkent-Ankara (serp@ulakbim.gov.tr).

Ulusal Akademik Ağ ve Bilgi Merkezi: ULAKBİM

Ulusal Akademik Ağ ve Bilgi Merkezi (ULAKBİM), Haziran 1996'da, Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) ve Yükseköğretim Kurulu (YÖK) arasında imzalanan bir protokol ile YÖK Dokümantasyon Merkezi hizmetlerini de devralarak TÜBİTAK tarafından kurulmuştur. ULAKBİM, üniversite ve araştırma kurumlarının bilgi gereksinimlerinin karşılanmasında teknolojik kolaylık sağlamayı hedefleyen ulusal bir merkezdir.

ULAKBİM, geliştirdiği projelerle, ulusal bir bilgi merkezi olarak Ulusal Akademik Ağ (UlakNet) aracılığı ile basılı ve elektronik kaynaklara, uluslararası bilgi ve belgelere hızla bir erişim sağlamakta, diğer taraftan da ülke içerisinde üretilen bilgiyi kendi olanakları veya işbirliği ile derleyerek erişime hazır veri tabanları üretmektedir. Ayrıca ULAKBİM, Türk araştırmacılarının iletişim ağları sayesinde dünya bilim toplumuyla yakın ilişki kurmasına ve bilime olan katkılarının daha üst düzeye çıkarılmasına yardımcı olmaktadır.

ULAKBİM'in Amacı

ULAKBİM, üniversite ve araştırma kurumlarının ve bunların kullanıcılarının bilgi gereksinimlerinin karşılanmasında teknolojik kolaylık sağlamayı hedeflemektedir. Bu teknolojik kolaylıklar, ağırlıklı olarak akademik kesimin oluşturduğu son kullanıcıların etkinliğini ve üretkenliğini artırıcı nitelikte, başta bilgisayar ağları olmak üzere, bilgi teknolojisi desteği ile bilgi ve belge erişim hizmetleri şeklindedir.

ULAKBİM'in Görevleri

Bu amaçlara yönelik görevler şunlardır:

- Son kullanıcıları birbirine ve küresel bilgisayar ağlarına bağlayan etkileşimli ve yüksek hızlı bilgisayar ağı kurmak ve işletmek,
- Bu ağı yurt dışındaki benzer ağlarla bağlantılarını sağlamak, işbirliğini geliştirmek ve akademik ve araştırma ağları düzeyinde Türkiye'yi uluslararası platformlarda temsil etmek,
- Bu ağı günün koşullarına göre geliştirmek, yeni ağlar kurmak ve ağ üzerinden bilgi hizmetleri vermek,

- Bilgi teknolojileri konularında araştırma ve geliştirme çalışmaları yürütmek,
- Geleneksel yöntemleri ve gelişen bilgi teknolojilerini kullanarak, son kullanıcılara bilgi ve belge erişim hizmetleri sunmak ve bu hizmetleri günün koşullarına göre geliştirmek ve çeşitlendirmek,
- Bilgi hizmetlerinin ulusal ölçekte yaygınlaştırılması yolunda çalışmalar yürütmek ve son kullanıcılar arasında eşgüdüm, paylaşım ve işbirliğine yönelik girişimlerde bulunmak,
- Ulusal kaynaklı bilgilerin sınıflanıp dinleme işlemlerini yaparak, son kullanıcıların hizmetine sunmak,
- Yurt dışındaki benzer bilgi hizmeti veren kuruluşlar ile bilgi aktarımı temelli işbirliği yapılması için çalışmalarda bulunmak,
- Ulusal enformasyon ve dokümantasyon merkezleri düzeyinde TÜBİTAK'ı uluslararası platformlarda temsil etmektir.

Ulusal Akademik Ağ: UlakNet

Ulusal Akademik Ağ (UlakNet), Türkiye'deki üniversite ve araştırma kurumlarının uluslararası düzeyde internet bağlantılarını gerçekleştirmek üzere; 1997'de ULAKBİM tarafından kurulmuştur. UlakNet'in kapasitesi, TÜBİTAK bütçesi olanakları çerçevesinde artırılmaya çalışılarak, başlangıç sürecinde yaşanan sorunlar 2002 yılı ortasından itibaren çözülmeye başlamıştır. Mart 2003'den sonra ise, yeni altyapı aşamalı olarak hizmete girmektedir.

UlakNet halen 75 üniversite ile bunların fakülte ve alt birimleri, TÜBİTAK birimleri, askeri okullar ve harp akademileri, polis akademileri, DPT, Türk Tarih Kurumu, Milli Kütüphane, YÖK, ÖSYM, Türkiye Atom Enerjisi Kurumu ve Türk Silahlı Kuvvetleri ar-ge birimlerinden oluşan toplam 235 birime kiralık hat, frame relay ve ATM bağlantılarını oluşturarak bu kuruluşlara ücretsiz internet erişimi hizmeti vermektedir.

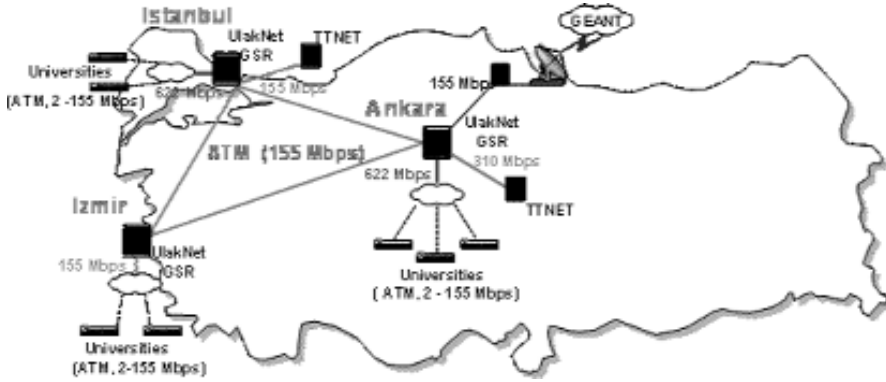
Bu yeni proje ile;

- Dünya akademik ağları ile bütünleşmek için Avrupa, Kuzey Amerika, Kore yüksek eğitim ve araştırma kuruluşlarının dahil olduğu Avrupa Akademik Ağı GEANT'a başlangıç olarak 155 Mbps simetrik kapasite ile bağlantı yapılmıştır,

- Küresel internet geçişi TTNNet üzerinden 2003 Nisan ayı itibarı ile, 310 Mbps kapasiteden 465 Mbps kapasitesine yükseltilmiştir,
- Omurga kapasitesi 34 Mbps bant genişliğinden 155 Mbps bant genişliğine çıkarılmıştır,
- Üniversite ve araştırma kuruluşlarının UlakNet'e olan bağlantıları ise 4 ile 75 kat arasında arttırılmıştır.

Bu düzenlemelerle, UlakNet'in yeni dönemde; öncelikle eğitim, bilimsel araştırma, teknik gelişme, teknoloji transferi, bilimsel, teknik ve kültürel bilginin yayılması gibi, akademik amaçlara yönelik hizmeti geliştirmesi öngörülmektedir. Bu ağ üzerinde, ihtiyacı karşılayacak kadar internet servisi ile birlikte, küresel internet'e geçiş için, yurt dışındaki akademik ağlarda da uygulandığı gibi, bir üniversiteye tahsis edilmiş olan hat kapasitelerinin azami %50'sinin kullanılma kuralı uygulanmaktadır. Ayrıca, bu projenin hayata geçirilmesi ile düşük bağlantı kapasitesi nedeniyle, bugüne kadar verilemeyen, uzaktan eğitim ve telekonferans türü uygulamalar için belirli trafik tipleri tanımlanarak gerekli hizmet kalitesi (*quality of service*) sağlanacaktır.

Üniversite ve araştırma kuruluşlarının, UlakNet'in yeni omurgasına bağlanma aşamasında, benzeri tüm akademik ağlarda uygulandığı gibi, "Kabul Edilebilir Kullanım Politikası Sözleşmesi" belgesini imzalamaları gerekmektedir. UlakNet'e bağlı kuruluşlar bu sözleşme ile, UlakNet ağının yalnızca akademik ve araştırma faaliyetlerine yönelik olduğunu, dolayısı ile eğitim, bilimsel araştırma, teknik gelişme, teknoloji transferi, bilimsel, teknik ve kültürel bilginin yayılması için kullanılacağını, sözleşme kurallarına uymayı kabul ettiklerini onaylamakta ve kurumlarında da bu kuralların uyulmasını sağlayacaklarını taahhüt etmektedirler. Aynı sorumluluğu yüklenen TÜBİTAK'da, GEANT'a bağlanmak için, Avrupa Akademik Ağı'nı işleten DANTE'nin benzer dokümanını kabul etmiştir.

Tablo: UlakNet Omurga Haritası

Cisco Ağ Akademisi Programı

Cisco Ağ Akademisi Programı (*Cisco Networking Academy Program-CNAP*), bilgi sistemleri teknolojileri ve bilgisayar ağları kurulumu/işletimi alanlarında yetişmiş insan gücü açığını kapatmak ve bu konularda uzmanlaşmak isteyen kişilere bir fırsat yaratmak amacıyla Cisco Systems tarafından dünya çapında yürütülen kapsamlı bir eğitim programıdır. Bu program, *Cisco Certified Network Associate - CCNA* ve *Cisco Certified Network Professional - CCNP* olmak üzere iki aşamadan oluşmaktadır.

Cisco Ağ Akademisi eğitim faaliyetleri, sadece bireysel eğitim veren yerel akademiler ve burada görev alacak öğretmenleri yetiştiren bölgesel akademiler olmak üzere iki farklı birim tarafından yürütülmektedir. Ülkemizdeki üniversiteler ile araştırma kurumlarına internet erişimi hizmeti sağlayan ULAKBİM, Türkiye'deki ilk bölgesel akademi olup, 2003 yılında Türkiye'de CCNP eğitimlerine başlamıştır.

Cahit Arf Bilgi Merkezi (CABİM) ve E-Hizmetler

1996-1998 yılları arasında Ulusal Bilgi Merkezi (UBİM) adı altında hizmet veren ULAKBİM Bilgi Merkezi, 1998 yılında kaybettiğimiz ve TÜBİTAK'ın kuruluşunda emeği geçen ünlü matematikçimiz Cahit Arf'ın anısına "Cahit Arf Bilgi Merkezi" (CABİM) adı altında hizmet vermeye başlamıştır.

Cahit Arf Bilgi Merkezi, Türkiye’de bilimsel bilgi üretimine yardımcı olmak üzere; yayın/atıf tarama, bilgi/belge sağlama ve ulusal veri tabanları oluşturma hizmetleri vermektedir. CABİM’in hedeflerinden en önemlisi elektronik bir kütüphane konumuna gelebilmektir. Bunun için, verdiği bilgi hizmetlerinden pek çoğunu elektronik ortamda sunmak amacıyla daha hızlı ve etkin bir hizmet için web tabanlı bilgi sistemlerine ağırlık vermektedir. Bunlara, belge sağlama, danışma ve makale istek sistemi, ulusal veri tabanlarına erişim ve süreli yayın otomasyon sistemi örnek olarak gösterilebilir.

Bilgi teknolojisi desteği ile bilimsel bilgi ve belgeye erişim hizmeti veren Cahit Arf Bilgi Merkezi, belirlediği hedefler doğrultusunda politikalarını her yıl yenilemeye çalışmaktadır.

Süreli Yayınlar Birimi

ULAKBİM süreli yayın koleksiyonunda, 1983’den günümüze toplam 10.000 başlığa yakın dış kaynaklı basılı ve elektronik dergi ve seri yayın bulunmaktadır. Bunlardan 2.300’ünün alımı devam ederken, basılı 7.700 süreli yayının aboneliği iptal edilmiştir. Ayrıca, koleksiyon 4.500’e yakın tam metin erişimli elektronik derginin yanısıra, 1.423 derginin yayınlandığı tarihten günümüze, elektronik arşivini de içermektedir. Koleksiyonun devamı için ULAKBİM bütçesinden 2003 yılı için ortalama 3.000.000 \$ ayrılmıştır.

ULAKBİM süreli yayın koleksiyon geliştirme politikası gereğince elektronik dergilerin alımına ağırlık verilmektedir. Elektronik erişimi olmayan basılı dergi aboneliklerin devamına, elektronik dergilerin ise arşivlenebilir nitelik taşımalarına özen gösterilmektedir. Bunlardan biri olan, Elsevier Yayınevine ait süreli yayınların tamamı elektronik olarak dünyada on merkezde arşivlenmektedir ki, bu merkezlerden biri de ULAKBİM’dir.

ULAKBİM’de Türkiye’nin en zengin süreli yayın koleksiyonununun yönetimi için bir süreli yayın otomasyon sistemi oluşturulmuştur. Bu sistem, ULAKBİM yazılım grubu tarafından merkezin gereksinimleri göz önünde bulundurularak geliştirilmiştir. Bu sistemle, süreli yayınların sipariş, satın alma, izleme ve diğer işlemleri otomatik olarak yapılabilmektedir. Ayrıca belge sağlama, danışma birimi ve süreli yayın depo hizmetleri arasında organik bir bağlantı kurularak, her birimin kendisi için gerekli bilgilere koordineli bir şekilde ulaşımı

sağlanmıştır. Böylece, bilgisayara dayalı kütüphane yönetim sistemi ile zaman ve iş gücünden, büyük oranda tasarruf edilmiştir.

Belge Sağlama Birimi

Araştırma yapan kurum ve kuruluşların her tür belge gereksinimlerini karşılayan Cahit Arf Bilgi Merkezi Belge Sağlama Birimi, Haziran 2000 tarihinden itibaren istekleri yalnızca elektronik yolla almaktadır. Postalama (kurye ile) dışında tüm işlemlerin elektronik olarak yapılması, Belge Sağlama Sisteminin (BSS) daha hızlı ve kolay erişilebilir hale gelmesine, kullanıcı sayısının ve memnuniyetinin de artmasına neden olmuştur. Hizmet karşılığı alınacak ödemelerin banka hesabı, kredi kartı, sanal kredi kartı vb. statüdeki ödeme araçlarıyla yapılabilmesi kullanıcıya kolaylık sağlamaktadır. Sistemin önemli özelliği ise kullanıcıların kendilerine ait tüm işlem ve bilgileri ilgili web sayfasından* izleyebilmeleridir.

Diğer bir belge sağlama hizmeti Ortak Belge Sağlama (OBES); ULAKBİM, Orta Doğu Teknik, Gazi ve Hacettepe Üniversiteleri kütüphaneleri arasında bir kurye aracılığı ile süreli yayın koleksiyonlarından makale değişimi ile yapılmaktadır. Bugüne kadar başlangıçtaki çekirdek grupla yürütülen OBES hizmetinin 2003 yılında genişletilerek ulusal anlamda ortak belge sağlama sisteminin oluşturulması hedeflenmektedir.

Ayrıca yurtdışından kaynağın niteliğine göre ilgili bilgi merkezlerinden makale, kitap, tez, rapor ve bildiri fotokopisi de sağlanabilmektedir.

Sağlanan belgelerin elektronik posta yoluyla okuyuculara iletilmesi ile ilgili çalışmalar, 2004 yılından sonra da devam edecektir.

*ULAKBİM (2003). *Belge Sağlama Hizmetleri*. [Çevrim içi].
Elektronik adres: <http://www.ulakbim.gov.tr/servisler/belgesaglama>.

Danışma Hizmetleri Birimi

Danışma hizmetlerinde, geleneksel yöntemlerin yerine, web'e* dayalı "Makale İstek Sistemi" oluşturulmuş ve Mayıs 2002 tarihinden itibaren uygulanmaya başlanmıştır. Sistemin teknik özellikleri şöyle sıralanabilir:

- Web tabanlı her yerden erişebilme,
- PHP, Perl ve MySQL gibi ücretsiz araçlar kullanılması,
- Kullanıcı ve personel için ayrı ara birimler,
- Merkezi yapısı ile kısa sürede modül ekleme olanağı,
- Kurum içi bilgi kaynakları ile bütünleşme,
- Kullanıcı dostu ara birim.

Sistemin getirdiği kolaylıklar ise şunlardır:

- Tüm koleksiyon tek bir ara yüzde sorgulanabilmektedir.
- Makale istek girişleri elektronik ortamdan yapılabilmektedir.
- İstenilen yayına ilişkin katalog kontrolü otomatik olarak gerçekleştirilebilmektedir.
- İsteklerin durumu izlenebilmektedir.
- Merkeze gelmeden istek girişi yapılabilmektedir.

İstek girişleri, sipariştten itibaren iki hafta süreyle sistemde kalabilmekte ve bu zamanı dolduranlar otomatik olarak silinmektedir.

Makale Fotokopi İstek Sisteminin elektronik ortamda uygulamaya geçmesi ile okuyucu salonunda bulunan 15 kullanıcı terminalinin sayısı, 42'ye çıkarılmıştır. Kullanıcılar, bu terminallerden makale isteklerinin yanı sıra, 4500'e yakın elektronik dergi, tam metin ve bibliyografik erişimli veri tabanları kullanarak konu veya atıf taramalarını yapabilmekte ve tarama sonuçları; bilgisayar çıktısı, disket ve CD'ye kaydedilerek verilebilmektedir.

Danışma Biriminin diğer bir hizmeti de, Merkeze başvuran kullanıcılar için konu ve atıf taramaları yapmaktır. Konu ve atıf tarama başvuruları, yalnızca ULAKBİM web sayfasından* elektronik olarak kabul edilmektedir.

•**Yayın taraması:** Makale, bildiri, teknik rapor, tez ve kitap gibi yayınların özlü bibliyografik bilgilerine ve tam metin patentlere ulaşılma amacıyla yapılmaktadır.

*ULAKBİM. (2003). *Okuyucu Salonu Danışma Hizmetleri*. [Çevrim içi], Elektronik Posta: <http://www.ulakbim.gov.tr/havuz>

• **Atıf taraması:** Yazarların, yayınlarının atıf indekslerine girip girmediğini araştırmak ve bu yayınları kaynak gösteren kaynakları saptamak üzere yapılmaktadır. Taramanın sağlıklı olabilmesi için başvuru sırasında yazarın yayın listesi de istenmektedir .

Konu ve atıf tarama başvuruları, yalnızca ULAKBİM web sayfasından* elektronik olarak kabul edilmektedir.

Taraması istenilen her farklı konu için, ayrı form doldurularak, tarama konusu kısaca belirtilmeli, Türkçe ve İngilizce anahtar sözcükler mutlaka verilmelidir.

ULAKBİM'in konu ve atıf taramaları için abone olduğu veri tabanları şunlardır:

• **Web of Science 1970-**

- Science Citation Index (tıp, temel bilimler, mühendislik)
- Social Science Citation Index (sosyal bilimler)
- Arts & Humanities Citation Index (sanat ve insan bilimleri)

• **WebSPIRS**

- FSTA (gıda teknolojisi) 1969-
- GEOREF (yer bilimleri) 1744-
- ICONDA (mimarlık) 1976-
- ABI (ekonomi, işletme) 1985-
- IPA (eczacılık) 1970-
- CAB (tarım, ormancılık, hayvancılık) 1990-
- Sociological Abstracts (sosyoloji) 1963-
- Biotechnology Abstracts (biyoloji, biyoteknoloji) 1982-
- ASFA (su ürünleri ve deniz bilimi) 1978-

*ULAKBİM. (2003). *Konu / Atıf Tarama Hizmetleri*. [Çevrim içi],
Elektronik posta: <http://www.ulakbim.gov.tr/servisler/yayinveatiftarama/>

• ***Engineering Village 2***

- Ei Compendex (tüm mühendislik dalları) 1969-
- United State Patent and Trademark Office (ABD patent ve tescilli markalar) 1976-
- CRC Press ENGnetBASE (mühendislik el kitapları)

• ***OCLC First Search***

- WorldCat (OCLC'ye üye kütüphanelerin katalogları)
- ArticleFirst (tüm bilim dalları) 1990-
- ECO-Electronic Collection Online (tüm bilim dalları) 1995-
- ERIC (eğitim) 1966-
- Medline (sağlık bilimleri) 1966-
- GPO-US Government Publications (ABD Hükümeti bilgi kaynakları) 1976-
- ProceedingsFirst (konferans bildirileri) 1993-
- PapersFirst (konferans bildirileri)1993-
- UnionList (OCLC'ye üye kütüphanelerin toplu dergi listesi)
- Wilson Select Plus (ekonomi, yönetim, iletişim, eğitim, mühendislik) 1944-
- World Almanac (danışma kaynağı)1998-

• ***Elsevier (Scencedirect)***

• ***Kluwer Online***

• ***Springer LINK***

• ***SwetsWise***

• ***WILEY InterScience***

CABİM, danışma hizmetlerinde gelecekte kullanıcılara yönelik olarak bir üyelik sisteminin geliştirmesi ve elektronik dergilerden kullanıcıların e-posta adreslerine tam metin makale isteklerinin gönderilmesi hedeflenmektedir.

İnternet kaynaklarının giderek artması sonucu, danışma kütüphanecileri interneti, kısa ve kolay danışma sorularını yanıtlamakta kullanmaya başlamışlardır. CABİM bu amaçla her türlü soru, öneri ve eleştiriler için açılan “salon@ulakbim.gov.tr” e-posta adresiyle kullanıcılara bilgi hizmetleri sunmaktadır.

ULAKBİM Türkçe Veri Tabanları

ULAKBİM, Cahit Arf Bilgi Merkezi'nde kütüphanecilik hizmetlerinin sunulmasının yanı sıra, Türkçe Veri Tabanları da oluşturularak, 2000 yılından itibaren araştırmacıların kullanımına açılmıştır.

Teknolojideki başdöndürücü gelişmeler, veri tabanlarının gelişmesini hızlandırmış, bunun sonucu olarak kullanıcıların zaman ve mekan kısıtlaması olmaksızın, bu veri tabanlarından yararlanabilmelerini ve Türkçe bilgi gereksinimlerini karşılayabilmelerini kolaylaştırmıştır.

Türkçe Veri Tabanlarının hazırlanma amaçları şöyle özetlenebilir:

1. Türk bilim adamlarına ulusal nitelikteki mevcut bilgileri sunarak, çalışmalarına yardımcı olmak,
2. Araştırma makalelerinin bibliyografik verilerini depolayarak, gelecek nesillere aktarmak,
3. Araştırmalarda tekrarları önleyerek, iş gücü ve zamandan ekonomi sağlamak,
4. Araştırma kalitesinin artmasında, iyiye yönelik rekabet ortamının gelişmesine katkıda bulunmak,
5. Makalelerin İngilizce başlık, öz ve anahtar kelimelerini de veri tabanına alarak, onları uluslararası platforma taşımak,
6. Bilim dilinin gelişimini ve dil birliğini sağlamak,
7. Uluslararası veri tabanları standartlarının Türkiye'de yaygınlaşması için öncülük ve danışmanlık yapmak,
8. Veri tabanına girecek dergiler için yayın kriterleri koyarak, dergicilikte uluslararası normların yakalanmasına yardımcı olmaktır.

Bu amaçlar doğrultusunda, ULAKBİM Türkçe Veri Tabanlarına girecek dergiler için, uluslararası standartlar göz önüne alınarak dergi seçim kriterleri oluşturulmuş ve Türkiye’de üretilen dergiler bu kriterler çerçevesinde değerlendirilerek seçilmektedir.

Veri tabanına alınması ön görülen dergilerde aranan kriterler şunlardır:

- 1- Dergiler çıkış aralığına uygun olarak düzenli şekilde yayımlanmalıdır.
- 2- Dergilerde kesinlikle hakem değerlendirme sistemi bulunmalıdır.
- 3- Dergilerde araştırma yazıları ağırlıklı olmalıdır.
- 4- Makalelerde her iki dilde başlık, öz ve anahtar kelimeler bulunmalıdır.
- 5- Anahtar kelimeler kullanılan kavramsal dizinler ile uyumlu olmalıdır.
- 6- Dergi yazı kurulu ve yazım kuralları belirtilmiş olmalıdır.
- 7- Kültür Bakanlığından derginin sürekliliğini belgeleyen ISSN alınmalı, derginin ön kapak sayfasında sağ üst köşesine ve de iç kapağına basılmalıdır.

Veri tabanına giren dergilerdeki, araştırma makalelerinin bibliyografik verileri, özleriyle beraber sunulmaktadır. Dizin (*index*) terimleri Türkçe ve İngilizce olarak verilmektedir.

Veri tabanları oluşturulmasında, kütüphaneciler, konu uzmanları, bilgisayar mühendisleri ve veri giriş elemanları beraberce çalışmalarını yürütmektedirler. Ayrıca, dergilerin düzenli olarak veri tabanlarında yer alabilmeleri için editörlerle yapılan işbirliği de çok önemli katkı sağlamaktadır.

TÜBİTAK-ULAKBİM tarafından hazırlanmakta olan veri tabanları şunlardır:

- Türk Tıp Veri Tabanı
- Mühendislik ve Temel Bilimler Veri Tabanı
- Tarım Veteriner Biyoloji Bilimleri Veri Tabanı
- TÜBİTAK Destekli Projeler Veri Tabanı

Bu veri tabanların yanı sıra, Sosyal Bilimler Veri Tabanı geliştirme çalışmaları devam etmektedir.

ULAKBİM Türkçe Veri Tabanları Web sayfamızdan* ücretsiz olarak kullanıcılarına sunulmaktadır. Ayrıca ULAKBİM Türkçe Veri Tabanları içinde bulunan elektronik dergiler ile TÜBİTAK tarafından yayınlanan dergilere bağlantı yapılarak okuyucunun tam metne erişimi sağlanmaktadır.

Türk Tıp Veri Tabanı

İlk olarak 1993 yılında TÜRDOK'ta Ulusal Tıp Veri Tabanı adıyla başlayan çalışma, 1994 yılında TÜBİTAK/Enformasyon Hizmetleri Müdürlüğü ve Sağlık Bilimleri Araştırma Grubu (SBAG) ortak çalışmasına dönüştürülmüş, 30 Mart 2001 yılından itibaren de ULAKBİM'e devredilmiştir. Bibliyografik kayıtlar 1993-1997 yılları basılı olarak, 1996'dan bu güne de elektronik ortamda bulunmaktadır. Veri tabanı; tıbbın tüm dalları, diş hekimliği, eczacılık ve adli tıp bilim dallarını kapsamaktadır. Türk Tıp Veri Tabanında taramaya açık 19.000 makalenin bibliyografik bilgileri bulunmakta; makalelerin dizinlenmesinde *Medical Subject Headings* (MESH) kullanılmaktadır. Ağustos 2000-Eylül 2003 tarihi itibarıyla 87.954 kullanım sayısı ile en çok kullanılan veri tabanıdır.

Mühendislik ve Temel Bilimler Veri Tabanı

Mühendislik ve Temel Bilimler Veri Tabanı (astronomi, bilgisayar, fizik, istatistik, kimya, matematik) ve mühendislik (bilgisayar, çevre, elektrik, elektronik, endüstri, fizik, inşaat, jeoloji, kimya, maden, makine, matematik, metalurji, mimarlık, nükleer, petrol ve tekstil) bilim dallarını kapsamaktadır. Mühendislik ve Temel Bilimler Veri Tabanında 1992-1995 yılları arasında 4818 makale, 2000-2003 yılları arasında 2615 makale olmak üzere toplam 378 dergiden 7433 makale dizinlenmiştir. 1995-2000 yılları arası geriye dönük dizinleme çalışmaları devam etmektedir. Makale seçiminde TÜBİTAK tarafından oluşturulan Dergi Değerlendirme Komisyonu tarafından belirlenen kriterler göz önüne alınmaktadır.

Dizinleme işlemlerinde *Japan Information Center of Science and Technology* (JICST) kavramsal dizini (*thesaurus*) kullanılmaktadır. Veri tabanına 12.500 Türkçeleştirilen JICST terimi ile 10.800 adet JICST dışı terim olmak üzere, toplam 23.300 adet terim kazandırılmıştır.

*ULAKBİM. (2003). ULAKBİM Veri Tabanları. [Çevrim içi],

Elektronik adres: <http://www.ulakbim.gov.tr/uvt>

Böylece bu veri tabanı, Ağustos 2000-Eylül 2003 tarihi itibarıyla 34.592 kullanım sayısı ile Türk Tıp Dizininden sonra en fazla kullanılan veri tabanıdır ve her geçen gün bu sayı artmaktadır.

Ulusal Tarım, Veteriner ve Biyoloji Bilimleri Veri Tabanı

Tarım, ormancılık, hayvancılık, veteriner bilimleri, gıda ve teknolojisi, su ürünleri ve teknolojisi ile biyoloji bilimleri alanlarında Türkiye’de yayınlanan dergilerdeki araştırma makalelerini içermektedir. Dergi ve makale seçiminin de diğer veri tabanlarında olduğu gibi, TÜBİTAK tarafından oluşturulan Dergi Değerlendirme Komisyonu tarafından belirlenen kriterler göz önüne alınmaktadır. Veri Tabanında konu sınıflandırması ve dizinleme için İngiltere’de CABI (*Commonwealth Agricultural Bureaux International*) tarafından üretilen CAB kavramsal dizin, konu kodları ile bunların Türkçe çevirisi kullanılmaktadır.

Bu veri tabanında 2000 yılından bu yana toplam 3704 makalenin bibliyografik kaydı, 2001 yılından itibaren ise konu ile ilgili şekil, harita ve fotoğraf bilgisi ile özleri de içermektedir. Ayrıca, 1990-1999 yılları arasında yayınlanan 5.500 makalenin bibliyografik veri girişleri yapılmıştır. Dizinleme çalışmaları tamamlandıkça kullanıcıların hizmetine sunulmaktadır. Ağustos 2000-Eylül 2003 tarihi itibarıyla kullanım sayısı 15.253’ tür.

TÜBİTAK Destekli Projeler Veri Tabanı

1965’den günümüze TÜBİTAK tarafından desteklenen toplam 4.940 projenin bibliyografik verilerini içeren veri tabanının gelecekte tam metin olması hedeflenmektedir. 2002 yılından itibaren proje özleri de veri tabanında yer almaktadır. Ağustos 2000-Eylül 2003 tarihi itibarıyla kullanım sayısı 22.884’ tür.

Sosyal Bilimler Veri Tabanı

TÜBİTAK Başkanlığı ve ULAKBİM Müdürlüğü’nün Mayıs 2002 tarihinde aldığı karar gereğince Sosyal Bilimler Veri Tabanı oluşturma çalışmalarına başlanmıştır. Amaç, ülkemizde sosyal bilimler alanında yayınlanan Türkçe dergileri içeren bir veri tabanı oluşturmaktır. Kapsamındaki konular antropoloji, arkeoloji, dil bilimleri, eğitim, felsefe, coğrafya, iletişim, işletme ve ekonomi, kamu yönetimi, kütüphanecilik ve bilişim, mimarlık, psikoloji, sosyoloji, şehir böl-

ge planlama, tarih ve uluslararası ilişkilerdir. Veri tabanına girecek dergilerin seçimine yönelik çalışmalar halen devam etmektedir.

ULAKBİM'de veri tabanlarını geliştirme çalışmalarına paralel olarak, kullanılan kavramsal dizinlerin Türkçeleştirme ve uyarlama işlemleri de yürütülmektedir. Çalışmalar tamamlandığında bu sözcükler web üzerinden, ilgili alanlarda çalışanların görüşlerine açılarak, ortak bir bilimsel dilin geliştirilmesi planlanmaktadır.

Yeni Arayüz

Eylül 2003 tarihinde Türkçe Veri Tabanları yeni arayüzü ile kullanıcılarına hizmet vermeye başlamıştır. Böylece veri tabanları daha dinamik ve kullanımı kolay bir yapıya kavuşturulmuştur. Yeni arayüz ile;

- Birden fazla veri tabanı aynı anda taranabilmekte,
- Detaylı tarama yapılabilenekte,
- Tarama stratejisi görüntülenebildiği için aynı tarama üzerinde yeni stratejiler oluşturulabilmekte,
- T400 kayıta kadar bir seferde tarama sonucu kayıt edilip çıktısı alınabilmekte,
- Görüntülenecek alanlar üzerinde değişiklik yapılabilenekte,
- Taraması yapılan anahtar kelimeler renklendirilerek kolaylıkla görünebilmesi sağlanmakta,
- Anahtar kelimeler dizininden tarama yapılabilenekte.

Sonuç

Günümüzde elektronik kütüphaneler belki herkesin bilgi gereksinimine tek yanıt değildir, ancak dinamik ve evrensel bir süreçte yeni ve etkili bir adımdır. Ayrıca araştırmacıların elektronik bilgi hizmetine gün geçtikçe daha bağımlı hale geldikleri de bir gerçektir. Bu oluşum ve etkileşim sürecinde ULAKBİM e-kütüphane olma hedefine ulaşmaya çalışarak, çağdaş anlamda bilgi hizmetleri verebilme çabalarını sürdürmektedir.